

*Смілка Владислав Анатолійович, кандидат технічних наук,
начальник відділу Департаменту містобудування та архітектури
Київської міської державної адміністрації*

МЕТОДИКА ВИБОРУ ЄВРОПЕЙСЬКИХ МІСТ ДЛЯ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ

Інструментом моніторингу та отримання об'єктивної інформації про якість життя в європейських містах є система «Міський аудит», яка реалізується спільними зусиллями міст-учасників і національних статистичних служб, Євростатом і Генеральною Дирекцією з регіональної політики Європейської Комісії [1].

Система «Міський аудит» є відповіддю на зростаючу потребу в інформації про місто. Основна мета системи полягає в наданні об'єктивних і придатних для порівняння статистичних даних про європейські міста, включаючи відомості про демографію, структуру домогосподарств, житло, охорону здоров'я, зайнятість, економічну активність, доходи, соціальні установи, освіту, охорону навколишнього середовища. В системі «Міський аудит» Євростат координує інформаційних підрядників – національні статистичні бюро, адміністрації міст і місцеві органи влади.

Перша спроба зібрати дані про якість життя в європейських містах була зроблена в 1996 році, коли пілотним проектом було охоплено 58 великих міст із загальною чисельністю населення 42,6 млн осіб (в адміністративних межах), а з урахуванням прилеглих урбанізованих територій 27 міст – 70 млн осіб.

Відсутність чіткої методики вибору міст для міського аудиту породжувала окремі сумніви і знижувала довіру до міжнародного порівняльного аналізу міст, відбір яких міг відбуватися за суб'єктивними ознаками. Щоб вирішити цю проблему, в 2011 році Європейська комісія розробила нову методику відбору міст і їх комуруючих зон для включення в систему «Міський аудит».

В ході класифікації та просторового відбору визначаються наступні складові:

- Місто;
- Функціональна міська комунікаційна зона;
- «Велике місто»;
- Райони міста, рівень 1 і рівень 2 [2].

Вибір міст. В основі методики класифікації лежить співвідношення щільності населення і меж адміністративно-територіальних утворень. Порядок проведення класифікації здійснюється в наступній послідовності:

- 1) формування для країни регулярної сітки розміром 1 x 1 км.
- 2) виділення кластерів з щільністю більше 1500 мешканців на квадратний кілометр.
- 3) угруповання просторового масиву кластерів з високою щільністю населення і виділення міст з мінімальним населенням 50 тис. мешканців.

4) порівняння площі муніципалітету з площею просторового масиву кластерів з щільним населенням. Подальшому аналізу підлягають міста, в яких хоча б половина населення проживає в виділених кластерах [2].

У більшості випадків, місто може складатися з одного муніципалітету, який охоплює урбанізовані території.

Після застосування цієї методики в деяких випадках були проведені незначні коректування. У зв'язку з тим, що межу муніципалітету (або державний кордон) міг перетинати кластер, необхідно було визначити, до якого з муніципалітетів зарахувати населення території, щоб подальші розрахунки були об'єктивними.

Прогнозується, що ступінь урбанізації території і чисельність населення європейських міст буде змінюватися повільно, а відповідно проведена класифікація буде актуальна протягом довгого часу. Таким чином, повторне проведення класифікації не потрібно виконувати дуже часто. З урахуванням цих даних оновлювати кластеризацію території і визначати комутуючі області необхідно не рідше одного разу на десять років. У разі необхідності роботи з оновлення ступеня урбанізації території можна проводити через кожні п'ять років. При зміні меж муніципалітетів необхідно миттєво оновлювати рівні урбанізації території. У разі необхідності ступінь урбанізації території може бути визначений для мережі більш високої роздільної здатності (сітка 200x200 м або 100x100 м) [2].

Визначення функціональної міської комунікаційної зони. Після того, як міста визначені для цілей міського аудиту, для них ідентифікується функціональна міська комунікаційна зона за такою методикою:

– виділяють міста супутники, в яких мінімум 15% зайнятих осіб працюють в іншому місті, такі міста вважаються підключеними. В цьому випадку, перше місто є частиною функціонального міського району другого міста і не має свого власного функціонального району;

– виділяють прилеглі муніципалітети, для яких принаймні 15% від їх працездатного населення працюють в місті;

– території муніципалітетів об'єднуються в один функціональний міський район, а не суміжні муніципалітети відкидаються [2].

Якщо один муніципалітет відповідає критеріям, щоб бути частиною функціональних міських районів двох міст, наприклад, муніципалітет, розташований між двома великими містами, в такому випадку він повинен бути віднесений до функціонального району того міста, для якого вище відсоток його працюючих жителів.

До числа працездатного населення включаються всі працездатні особи (в тому числі які працюють за наймом, державні службовці). Студенти не включаються до числа працездатного населення.

Визначення «великого міста». У деяких випадках міська територія (щільно урбанізована територія) простирається далеко за межами міста. Для того, щоб краще вивчати, розуміти процеси і зв'язки в середині населених територій, необхідно розглядати їх «за межами міста», тобто може бути

створений рівень «великого міста». Це досить поширений підхід для деяких столиць і великих міст, наприклад Великий Манчестер, Великий Ноттінгем [2].

Визначення районів міста. Райони міста визначаються, виходячи з таких правил:

– міські райони повинні бути визначені для всіх міст з більш ніж 250 тис. населення;

– визначення міських районів для міст з менш ніж 250 тис. населення не є обов'язковим;

– міські райони визначаються з розрахунку від 5 тис. до 40 тис. населення;

– міські райони повинні бути внутрішньо однорідними з точкою зору соціальної структури і навколишнього середовища, наскільки це можливо;

– у великих містах адміністративний поділ вже може існувати.

Зазначений поділ може бути врахований для міського аудиту без змін за умови співставленості кількості населення, що проживає в цих районах. В інших випадках здійснюється розподіл міста на райони з урахуванням критерію чисельності населення;

– для деяких міст може бути проведено районування двох типів: існуюче адміністративне і за кількістю населення;

– поділу території на міські райони можуть піддаватися урбанізовані території, не охоплені самим містом, але віднесені до «великого міста» [2].

Таким чином, для виділення міських поселень в системі «Міський аудит» використовуються дві концепції - адміністративна і морфологічна.

На сьогоднішній день в рамках проекту здійснено збір інформації в п'яти часових зрізах: на 1996 г. - пілотний проект, на 2003 р. (1999-2003 рр.), на 2006 р. (2003-2006 рр.), на 2009 р. (2007-2009 рр.) і на 2012 р. (2010-2012 рр.)

В кінці 2013 року почався новий збір інформації для системи «Міський аудит». Вибір міст для цього проекту зробили Євростат, Європейська комісія у співпраці з національними статистичними управліннями в залежності від ступеня урбанізації [3]. На сьогодні програмою охоплено 1315 міст з 28 країн Європейського союзу.

Список використаних джерел

1. UrbactDrivingchangeformbettercities [Electronicresource] / Europeanunion. EuropeanRegionalDevelopmentFund. – 2017. – Mode of access: <http://urbact.eu>. – Dateofaccess: 08.09.2017.

2. Methodologicalmanualoncitystatistics. 2017 edition / Eurostat. GeneralandregionalstatisticsEuropean Union–Luxembourg: Publications Office oftheEuropeanUnion, 2017 –58 с.

3. EuropeanEnvironmentAgency [Electronicresource] / The EEA isanagencyofEuropeanunion. – 2014. – Mode of access: <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/urban-atlas>. – Date of access: 08.09.2017.